

Fensfeltet mineralpark- høringsinnspill

Område 1: Nukedalen- Vindsås med adkomst via Dagsrud

Område 2: Bærevann

Konsekvensutredningen (KU) som Feste m.fl. har utført, viser **at ingen av områdene er egnet** for planlagt virksomhet og arealbeslag.

Faginstanser og myndigheter **fraråder** på det sterkeste å gå videre med Bærevann.

Nukedalen-Vindsås vurderes også til å ha sterke negative konsekvenser for naturmangfold og nærmiljø.

Konsekvensene for naturmangfold, vannmiljø, nærmiljø, tur- og friluftsliv er alt for store til at det kan forsvares å beslaglegge disse for deponi og fabrikanlegg. Verdiene i Fensfeltet skal komme hele Nome-samfunnet til gode og ikke rive ned det som allerede er veldig verdifullt for oss som bor her nå og vil bo her i fremtiden.

REN påstår at anlegg/deponi må ligge innenfor en avstand på 4-6 km, men jeg kan ikke se at det foreligger noen industriell faglig dokumentasjon på, at avstanden ikke kan være lenger.

Helt fra starten av har REN fokusert på Bærevann, fra da en ansatt i REN gikk rundt i skogen i Helgen og ønsket i stillhet å få til kjøpsavtaler med aktuelle grunneiere. Krav fra REN til aktuelt område for deponi og fabrikk, virker å være skreddersydd for kun et alternativ, Bærevann.

Etter å ha deltatt på de fleste folkemøter og i Bærekraftsråd angående Fensfeltet, er det der lagt stor vekt på at prosjektet gir lite tilbake til kommunen og samfunnet rundt. Effekter må vi selv skaffe, f.eks. stimulere til økt bosetting og derved økte skatteinntekter til kommunen. En av de nye næringsvirksomhetene i Nome, NTT i Ytre Helgen, har omkring 10-12 arbeidsplasser, men de aller fleste ansatte, er bosatt utenfor kommunen. Kanskje kan det være et eksempel på at økt virksomhet ikke nødvendigvis fører til økt tilflytting. Det er fler eksempler fra kommuner som har store utviklingsprosjekter, får store økte utgifter til brann/beredskap, infrastruktur og helsetjenester.

Selskapene kan foreløpig ikke bekrefte at feltet er økonomisk drivverdig, at de har teknologiske løsninger for å skille ut metallene, og ikke minst at de kan fremlegge en forsvarlig finansieringsplan. Etter det jeg erfarer er det ikke gjennomført noen gjennomførbarhets-studie av prosjektet, om det i det heletatt er gjennomførbart og realistisk innenfor akseptable økonomiske rammer.

I møte med REN i Ytre Helgen april 2024 var det av største viktighet å få oppstart av pilotanlegget i første halvdel av 2026, for å kunne «teste ut, optimalisere og bevise»

teknologien før en eventuell investeringsbeslutning. I brev fra REN til Nærings- og Fiskeridepartementet 16/9-2025 skriver de at de ikke lenger har dette behovet, men vil forske videre i laboratorier. Dette tyder på at de ikke har noen teknologi som er klar for testing i større skala.

Etter min mening bør kommunestyre avise begge områder, og gjøre slik KU foreslår, se etter helt nye områder for mineralpark og ikke la seg «true «av selskapene til å gjøre et forhastet vedtak.

Er selskapenes prosjekt på Fen økonomisk realistisk i konkurranse med andre aktører i Europa og Vesten?

Man får inntrykk av at REN's prosjekt er det eneste i Europa og derfor er av helt avgjørende betydning for tilgangen til metallene i EU. Under er det noen eksempler på REE-prosjekter i Europa og Vesten.

Svenske statlige gruveselskap LKAB investerer 800 mil. svenske kroner og bygger nå et demonstrasjonsanlegg for foredling av sjeldne jordmetaller og fosfor i Luleå og som vil være i drift i 2026. Råstoffet er fra **avgangs-massene fra jernmalmutvinningen**. DVS at uttak av sjeldne jordmetaller vil være et biprodukt kontra et hovedprodukt som i tilfelle vil være med uttak fra Fensfeltet. Et biprodukt som sannsynligvis kan produseres til **en betydelig mindre kostand** enn fra Fensfeltet.

Produktet fra REN og LKAB må foredles videre for å få ut de ønskede metallene. Jeg vet ikke hvilke planer REN har for videre foredling, men LKAB skal foredle videre hos Reetec på Herøya. (LKAB er største hovedeier i Reetec). De produserer i dag bl.a. Neodym og Praseodym, med råstoff delvis fra gruveselskapet Vital Metals i Canada og fra gjødsel-produksjonen til Yara.

Økningen i produksjon av disse metallene i Europa/Vesten, lar seg vanskelig gjennomføre uten betydelig statelig subsidiering. I USA, Canada, Frankrike og Australia er det satt i gang store økonomiske støtte-programmer og med det gjøre seg uavhengig av Kina. Det belgiske kjemikonsernet Solvay har produsert REE-metaller siden 1948 ved anlegget i La Rochelle i Frankrike. Med støtte fra den franske stat åpnet Solvay nylig en ny produksjons linje for supermagnet -metaller på resirkulering av motorer og utstyr. (BBC 7. august 2025)

I USA er MP Materials garantert en minstepris ved uttak av metallene ved anleggene i Mountain Pass i California for salg til amerikanske kunder. I Australia har selskapet Iluka startet bygging av ny fabrikk med støtte fra australske myndigheter for uttrekk av REE-metaller fra avgangsmassene fra deres gruver, deponert ved Eneabba i Vest -Australia. (BBC 13. august 2025)

I følge Monash University, Australia, har de utviklet teknologi for å trekke ut REE-metaller fra den pulveraktige asken etter brenning av brunkull (Kullkraftverk). Flere millioner tonn

av denne asken er lagret i store deponier. Asken inneholder alle 17 sjeldne jordmetaller. Monash mener at potensialet er inntil 45000 tonn REE-metallene årlig. (Monash University Lens 13. august 2025).

Økonomien i gruveprosjekter vil være avgjørende, i tillegg til natur og miljø. Prosjektet på Fen er ikke kommet så langt at norske myndigheter vurderer å gå inn med kapital, slik andre nasjoner gjør i sine REE-virksomheter.

Det tyder på at prosjektet vurderes som uferdig.

Vennlig hilsen

Per Joleik Obrestad,

Helgen